DOMSTOLENS DOM (femte afdeling)
25. februar 1986 *

I sag 284/84

angående en anmodning, som Centrale Raad van Beroep, Utrecht, i medfør af EØF-traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag

L. A. Spruyt

mod

direktionen for Sociale Verzekeringsbank, Amsterdam,

at opnå en præjudiciel afgørelse om fortolkningen af bilag VI, afsnit I, punkt 2, i Rådets forordning nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet (EFT L 230 af 22.8.1983)

har

DOMSTOLEN (femte afdeling)

sammensat af afdelingsformanden U. Everling, dommerne R. Joliet, O. Due, Y. Galmot og C. Kakouris,

generaladvokat: G. F. Mancini
justitssekretær: fuldmægtig D. Louterman

efter at der er afgivet indlæg af:

— Spruyt personlig under skriftvekslingen;

— Sociale Verzekeringsbank ved advokat ter Kuile under skriftvekslingen samt denne og advokat Pijnacker under den mundtlige forhandling;

* Processprog: Nederlandsk.

— den nederlandske regering ved Verkade under skriftvekslingen;

— Kommissionen for De europæiske Fællesskaber ved Griesmar og advokat Herbert under skriftvekslingen samt advokat Herbert under den mundtlige forhandling,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 21. januar 1986,

afsagt følgende

DOM

(Sagsfremstillingen udelades)

Præmisser

1 Ved kendelse af 24. januar 1984 og supplerende kendelse af 25. september 1984, indgået til Domstolen den 29. november 1984, har Centrale Raad van Beroep, Utrecht, i medfør af EØF-traktatens artikel 177 forelagt Domstolen to præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af Rådets forordning nr. 1408/71, med senere ændringer, om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet (EFT L 230 af 22.8.1983), nærmere bestemt bilag VI, afsnit I, punkt 2, til denne forordning, med henblik på at kunne fastlægge de forsikringsperioder, der for en gift kvinde skal lægges til grund ved beregning af alderspension i henhold til den nederlandske lov »Algemene Ouderdomswet« (i det følgende benævnt AOW).

2 Disse spørgsmål er blevet rejst under en tvist mellem L. A. Spruyt, en nederlandsk arbejdstager, der bor i Belgien, og direktionen for Sociale Verzekeringsbank (i det følgende benævnt SVB), Amsterdam. Tvisten drejer sig om beregning efter satsen for en gift mand af den alderspension, Spruyt i henhold til AOW har ret til.

3 Ifølge AOW er enhver, der er bosat i Nederlandene, omfattet af den ved denne lov indførte almindelige alderdomsforsikringsordning. Alderspensionens størrelse afhænger af det antal forsikringsperioder, den forsikrede har tilbagelagt mellem det fyldte 15. og 65. år. Ifølge den i nærværende sag gældende udgave af AOW har kun den gifte mand, men ikke hustruen, ret til alderdomspension, nærmere bestemt efter den for en gift mand gældende sats og på grundlag af de af ham selv og hans hustru tilbagelagte forsikringsperioder. Ved beregningen sker der en nedsættelse med 1% for hvert kalenderår, hvor en af ægtefællerne ikke har været forsikret, af det fulde pensionsbeløb, der tilkommer en gift mand. For en ugift person andrager denne nedsættelse 2%.

4 AOW indeholder en overgangsordning, hvorefter forsikringsperioder, der er tilbagelagt af en berettiget person mellem det fyldte 15. år og den 1. januar 1957, hvor loven trådte i kraft, på visse betingelser ligestilles med forsikringsperioder tilbagelagt i henhold til AOW En af betingelserne for denne ligestilling, der er fastsat i AOW's artikel 43, går ud på, at den berettigede med eller uden afbrydelser skal have haft bopæl i Nederlandene i seks år efter det fyldte 59. år, idet denne bopælsbetingelse for en hustru, der er yngre end sin mand, er opfyldt, såfremt hun efter mandens fyldte 59. år har haft bopæl i Nederlandene i seks år. Denne overgangsordning gælder ifølge artikel 44 i AOW kun, så længe den berettigede har bopæl i Nederlandene.

5 Forordning nr. 1408/71 indeholder i bilag VI, afsnit I (tidligere bilag V, afsnit H), punkt 2, blandt andet følgende bestemmelser om anvendelse af nederlandsk lovgivning om almindelig alderdomsforsikring:

»a) Som forsikringsperioder tilbagelagt efter nederlandsk lovgivning om almindelig alderdomsforsikring anses også perioder før den 1. januar 1957, i hvilke en berettiget person, der ikke opfylder betingelserne for at nævnte perioder kan ligestilles med forsikringsperioder, efter sit fyldte 15. år har været bosat på nederlandsk område, eller i hvilke han har haft lønnet beskæftigelse i Nederlandene for en arbejdsgiver i nævnte land, medens han var bosat på en anden medlemsstats område.

...

c) For så vidt en gift kvinde, hvis mand er berettiget til en pension efter nederlandsk lovgivning om almindelig alderdomsforsikring, anses også perioder, i

hvilke hun før sit fyldte 65. år har været gift med den pågældende mand og har været bosat på en eller flere medlemsstaters område, som forsikringsperioder, for så vidt de pågældende perioder falder sammen med forsikringsperioder, som hendes mand har tilbagelagt, i henhold til den nævnte lovgivning, og med perioder, der vil være at medregne i medfør af litra a).

...

f) Ved beregning af alderdomspension medregnes de i litra a) og c) omhandlede perioder kun, såfremt den pågældende efter sit fyldte 59. år har været bosat i seks år på en eller flere medlemsstaters område, og kun så længe han er bosat på en af disse medlemsstaters område.«

6 Af forelæggelseskendelsen fremgår, at Spruyt, der er født den 15. november 1914 og hans hustru, der er født den 19. oktober 1920, og som begge er nederlandske statsborgere, blev gift den 16. november 1944. De havde indtil den 4. november 1973 altid boet i Nederlandene. Herefter bosatte Spruyt, der hidtil havde været arbejdstager, og hans hustru, der aldrig har været arbejdstager eller selvstændig erhvervsdrivende, sig i Belgien.

7 Ved beregningen af den alderspension for en gift mand, Spruyt har været berettiget til fra den 15. november 1979, nedsatte SVB denne med 21%, svarende til seks uforsikrede år for Spruyt selv og femten uforsikrede år for hans hustru. Tvisten i hovedsagen, der verserer for Centrale Raad van Beroep, drejer sig om denne beregning, der i første instans blev opretholdt af Raad van Beroep, Amsterdam.

8 For Spruyt's vedkommende har SVB lagt til grund, at perioden på seks år fra den 14. november 1973 og til hans fyldte 65. år, i hvilken han boede i Belgien, ikke skulle medregnes som forsikringsperiode efter AOW For tidsrummet før AOW's ikrafttræden opfyldte Spruyt ikke de bopælsbetingelser, der skal være opfyldt for at opnå pensionsrettigheder i henhold til overgangsbestemmelserne i artiklerne 43 og 44 i AOW, hvorimod han opfyldte betingelserne i afsnit I, punkt 2, litra a) og litra f), i nævnte bilag til forordning nr. 1408/71.

9 Heller ikke for fru Spruyts vedkommende var disse seks år en af AOW omfattet forsikringsperiode. For tidsrummet før AOW's ikrafttræden opfyldte hun ikke bopælsbetingelserne for at opnå rettigheder i medfør af overgangsbestemmelserne i artiklerne 43 og 44 i AOW SVB anvendte imidlertid bestemmelsen i afsnit I, punkt 2, litra c), i nævnte bilag til forordning nr. 1408/71 og medtog ved beregningen det tidsrum, hvor hun havde været gift før den 1. januar 1957, og som var sammenfaldende med de forsikringsperioder, der i medfør af punkt 2, litra a), skulle lægges til grund ved beregningen i hendes mands tilfælde, dvs. tiden fra den 16. november 1944 til den 1. januar 1957. De ni år fra Spruyts hustrus fyldte 15. år og til ægteskabets indgåelse blev ikke taget i betragtning. Tvisten i hovedsagen drejer sig om sidstnævnte tidsrum.

10 For så vidt angår dette tidsrum, finder Centrale Raad van Beroep, at det ikke kan udelukkes, at samtlige de perioder, hvor en nu gift kvinde har boet i Nederlandene, i medfør af afsnit I, punkt 2, litra a), i nævnte bilag til forordning nr. 1408/71 skal betragtes som forsikringsperioder, og således også tidsrummet før ægteskabets indgåelse. Centrale Raad van Beroep har i den forbindelse blandt andet henvist til en almindelig praksis hos SVB, hvorefter punkt 2, litra a), anvendes på gifte kvinder, der er arbejdstagere, en praksis, der begrundes med, at det for kvinder, der selv ratione personae er omfattet af anvendelsesområdet for forordning nr. 1408/71, ville være urimeligt ikke at tage hensyn til perioder, der, såfremt der var tale om en ugift kvinde, ville komme i betragtning i medfør af punkt 2, litra a). Centrale Raad van Beroep mener, at det på baggrund heraf kan spørges, om Spruyts hustru ikke desuden er omfattet af anvendelsesområdet for forordning nr. 1408/71 i sin egenskab af familiemedlem til en arbejdstager, og om hun ikke må anses for »en berettiget person«, jfr. punkt 2, litra a).

11 Centrale Raad van Beroep har derfor anmodet Domstolen om en afgørelse af følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Skal en gift kvinde (som ikke betragtes som arbejdstager i henhold til artikel 1, litra a), i forordning nr. 1408/71), hvis forsikringsperioder i medfør af national lov om alderspension også har indflydelse på størrelsen af den pension for ægtefæller, som hendes mand (arbejdstager i henhold til forordningens artikel 1, litra a)) tilkendes, anses for familiemedlem, jfr. artikel 1, litra f), i forordning nr. 1408/71?

2) Hvis spørgsmål 1 besvares bekræftende, finder forordning nr. 1408/71 — herunder bestemmelsen i forordningens bilag V, afsnit H (nu bilag VI, afsnit I, punkt 2, litra a) — da anvendelse på den gifte kvinde?«

12 Domstolen skal vedrørende det første spørgsmål fra Centrale Raad van Beroep bemærke, at bestemmelserne i bilag VI, afsnit I, punkt 2, i forordning nr. 1408/71, der er affattet specielt med henblik på bestemmelserne i AOW, som de skal supplere, som fremhævet af SVB, den nederlandske regering og Kommissionen skal vurderes på baggrund af den nationale lovgivnings ordning og bestemmelser. Ifølge ordningen i AOW som beskrevet i det foregående kan en gift kvinde, der ikke har ret til ydelser, ikke anses for »berettiget« til disse ydelser, jfr. litra a). Det bemærkes herved, at denne omstændighed er uden sammenhæng med spørgsmålet om, hvorvidt en gift kvinde kan anses for »familiemedlem«, jfr. artikel 1, litra f).

13 Af forelæggelseskendelsen fremgår imidlertid, at det første spørgsmål kun er stillet med henblik på det andet spørgsmål, hvormed det først og fremmest skal afgøres, om de perioder før den 1. januar 1957, i hvilke en gift kvinde efter det fyldte 15. år, men før ægteskabets indgåelse, har haft bopæl i Nederlandene, i medfør af bestemmelserne i afsnit I, punkt 2, navnlig litra a), i nævnte bilag til forordning nr. 1408/71 skal anses som forsikringsperioder tilbagelagt efter nederlandsk lovgivning om almindelig alderdomsforsikring ved beregningen af den alderspension, vedkommende kvindes mand har ret til. Med henblik på at give Centrale Raad van Beroep en besvarelse, der kan anvendes ved afgørelsen af tvisten i hovedsagen, er det derfor det andet spørgsmål, der må undersøges, selv om det efter formuleringen kun er stillet for det tilfælde, at det første spørgsmål besvares bekræftende.

14 Spruyt har fremhævet, at det ville være urimeligt, såfremt alderspensionens størrelse kommer til at afhænge af den i denne forbindelse tilfældige omstændighed, hvornår ægteskabet er indgået. For at undgå et sådant resultat, må der tages hensyn til samtlige de bopælsperioder, også før ægteskabets indgåelse, som en gift kvinde har tilbagelagt i Nederlandene.

15 SVB, den nederlandske regering og Kommissionen har under skriftvekslingen anført, at da en gift kvinde, der ikke er »berettiget« til ydelser i henhold til AOW, ikke er omfattet af afsnit I, punkt 2, litra a), i det omhandlede bilag til forordning nr. 1408/71, er overgangsreglen i nævnte bestemmelse om, at visse forsikringsperioder kan tages i betragtning, ikke anvendelig på hende. SVB har tilføjet, at den

praksis, hvorefter der uden udtrykkelig hjemmel i analogi med bestemmelsen i punkt 2, litra a), tildeles en ydelse, kun omfatter kvinder, der selv er arbejdstagere, og at denne praksis under ingen omstændigheder kan udvides til også at gælde gifte kvinder, der ikke selv er omfattet af anvendelsesområdet for forordning nr. 1408/71.

16 Vedrørende foreneligheden med EØF-traktatens artikel 51 af et afslag på ydelser efter overgangsordningen som det i nærværende sag foreliggende har SVB endvidere anført, at en gift kvinde, der ikke selv er arbejdstager, hverken er omfattet af princippet om fri bevægelighed for personer eller af forordning nr. 1408/71.

17 Kommissionen har vedrørende dette punkt som svar på et spørgsmål fra Domstolen under den mundtlige forhandling anført, at det ikke er berettiget at afvise at tage hensyn til bopælsperioder i Nederlandene for en gift kvinde i medfør af punkt 2, litra a), når det modsatte gælder for manden. En sådant afvisning er udtryk for forskelsbehandling og strider mod princippet om fri bevægelighed for personer, idet den følger af en utilstrækkelig koordination i det omhandlede bilag.

18 Domstolen skal i den forbindelse indledningsvis bemærke, at bestemmelserne i forordning nr. 1408/71, herunder bilag VI hertil, der er vedtaget i medfør af traktatens artikel 51, skal fortolkes i lyset af formålet med sidstnævnte artikel, som er at gennemføre den størst mulige grad af fri bevægelighed for vandrende arbejdstagere, hvilket er en del af Fællesskabets grundlag.

19 Således forpligter artikel 51 Rådet til at vedtage de foranstaltninger vedrørende social sikkerhed, der er nødvendige for at gennemføre arbejdskraftens frie bevægelighed, blandt andet regler om udbetaling af ydelserne til personer, der har bopæl på medlemsstaternes område. Målet for artiklerne 48-51 ville ikke blive nået, hvis arbejdstagerne ved at udøve deres ret til fri bevægelighed skulle miste de sociale fordele, som sikres dem ved en medlemsstats lovgivning.

20 Således skal det ved artikel 10, stk. 1, i forordning nr. 1408/71 om ophævelse af bopælsbestemmelser sikres, at den berettigede kan modtage sociale sikringsydelser også efter at have bosat sig i en anden medlemsstat, samt at den fri bevægelighed for arbejdstagere begunstiges ved en beskyttelse af de berettigede mod tab som

følge af, at de flytter fra en medlemsstat til en anden. Som fastslået af Domstolen i dom af 7. november 1973 (51/73, Smieja, Sml. s. 1213) kræver dette formål, at beskyttelsen også omfatter en begunstigelse, der, uanset at den er hjemlet i en særordning, såsom overgangsordningen i AOW, giver sig udslag i en forhøjelse af det pensionsbeløb, som i øvrigt ville tilkomme den berettigede.

21 De særlige bestemmelser om gennemførelsen af dette princip, for så vidt angår anvendelsen af nederlandsk lovgivning om almindelig alderdomsforsikring findes i bilag VI, afsnit I, punkt 2, i forordning nr. 1408/71, hvorved bemærkes, at bestemmelsen i artikel 10 om ophævelse af bopælsbestemmelser ikke uden begrænsning kan anvendes på en lovgivning om almindelig alderdomsforsikring, hvorefter det er tilstrækkeligt blot at have bopæl i Nederlandene.

22 Ifølge punkt 2, litra a), gælder derfor for personer, der som fastlagt i litra f) i seks år efter det fyldte 59. år har været bosat på en anden medlemsstats område, at perioder før lovens ikrafttræden anses som forsikringsperioder, såfremt der er tale om perioder, i hvilke den berettigede har været bosat i Nederlandene eller haft lønnet beskæftigelse dér. Sådanne perioder udgør således efter den nederlandske ordning en tilstrækkelig tilknytning. Med denne bestemmelse tilsigtes det at fjerne de hindringer, som artikel 43 i AOW ellers ville kunne skabe for den fri bevægelighed for personer, der efter at have boet eller arbejdet i Nederlandene ønsker at flytte til en anden medlemsstat.

23 Derimod har bestemmelsen i litra c) om gifte kvinder, hvis mænd er berettiget til pension efter nederlandsk lovgivning, som anført af Kommissionen, den nederlandske regering og SVB under sagen til formål at lette den fri bevægelighed for arbejdstagere fra andre medlemsstater, der tager bopæl i Nederlandene, mens deres hustru bliver boende i hjemstaten, idet perioder, i hvilke bopælsstaten har været en anden medlemsstat, for dem anses som forsikringsperioder. Det er en betingelse herfor, at de pågældende har været gift i de perioder, der for manden anses for forsikringsperioder, eller som skal lægges til grund i henhold til litra a).

24 Ordningen ifølge afsnit I, punkt 2, i bilag VI, indeholder imidlertid ikke særbestemmelser om den hustru, der efter at have været bosat eller haft lønnet beskæftigelse i Nederlandene bosætter sig med sin mand i en anden medlemsstat. Ifølge litra c) anses i denne situation kun de perioder, i hvilke parterne har været gift, som forsikringsperioder, mens dette ikke gælder de perioder, i hvilke hustruen før ægteskabets indgåelse har boet i Nederlandene, og som i mandens tilfælde kan være omfattet af litra a).

25 Det savner begrundelse i en ordning om almindelig alderdomsforsikring som den i AOW omhandlede, hvorefter bopælen er det eneste kriterium for tildeling af pension, at undlade at anse sådanne bopælsperioder som forsikringsperioder for gifte kvinder, til forskel fra mænd og ugifte kvinder. En sådan forskel i behandlingen må anses for diskriminerende og i strid med grundprincippet om fri bevægelighed som beskrevet i det foregående, idet der herved kan skabes hindringer for, at en gift kvinde ledsager sin mand, når denne bosætter sig i en anden medlemsstat.

26 Muligheden for en frivillig forsikring i medfør af AOW, hvorigennem der kan opnås ydelser i henhold til de nationale overgangsbestemmelser, er ikke tilstrækkelig til at fjerne disse hindringer. Af sagen fremgår nemlig, at det er en forudsætning for denne mulighed, at manden, også når han selv er berettiget i medfør af bestemmelsen i punkt 2, litra a), indbetaler bidrag af ægtefællernes indtægt og dermed pådrager sig yderligere økonomiske byrder.

27 Heraf følger, at det ifølge princippet om fri bevægelighed for personer og navnlig traktatens artikel 51 er påkrævet at anvende bestemmelsen i afsnit I, punkt 2, litra a), i bilag VI, analogt på gifte kvinder, hvorved bemærkes, at SVB i praksis allerede anvender denne løsning i tilfælde, hvor den gifte kvinde selv er arbejdstager.

28 Spørgsmålene fra Centrale Raad van Beroep skal derfor besvares således, at bestemmelsen i afsnit I, punkt 2, litra a), i bilag VI, til forordning nr. 1408/71 finder anvendelse på gifte kvinder, nærmere bestemt således at perioder forud for den 1. januar 1957, i hvilke en nu gift kvinde, der ikke opfylder betingelserne for, at disse nævnte perioder kan ligestilles med forsikringsperioder, efter det fyldte 15. år har været bosat på nederlandsk område, eller i hvilke hun har haft lønnet beskæftigelse i Nederlandene hos en arbejdsgiver dér, mens hun var bosat på en anden medlemsstats område, skal anses som forsikringsperioder i henhold til den

nederlandske lovgivning om almindelig alderdomsforsikring, jfr. dog bestemmelserne i punkt 2, litra b), litra d) og litra f).

Sagens omkostninger

29 De udgifter, der er afholdt af den nederlandske regering og af Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke godtgøres. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (femte afdeling)

vedrørende de spørgsmål, som er forelagt af Centrale Raad van Beroep ved kendelser af 24. januar og 25. september 1984, for ret:

Bestemmelsen i afsnit I, punkt 2, litra a), i bilag VI, til forordning nr. 1408/71 finder anvendelse på gifte kvinder, nærmere bestemt således at perioder forud for den 1. januar 1957, i hvilke en nu gift kvinde, der ikke opfylder betingelserne for, at disse nævnte perioder kan ligestilles med forsikringsperioder, efter det fyldte 15. år har været bosat på nederlandsk område, eller i hvilke hun har haft lønnet beskæftigelse i Nederlandene hos en arbejdsgiver dér, mens hun var bosat på en anden medlemsstats område, skal anses som forsikringsperioder i henhold til den nederlandske lovgivning om almindelig alderdomsforsikring, jfr. dog bestemmelserne i punkt 2, litra b), litra d) og litra f).

Everling Joliet

Due Galmot Kakouris

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 25. februar 1986.

P. Heim U. Everling

Justitssekretær Formand for femte afdeling